

ایستاده در تاریخ

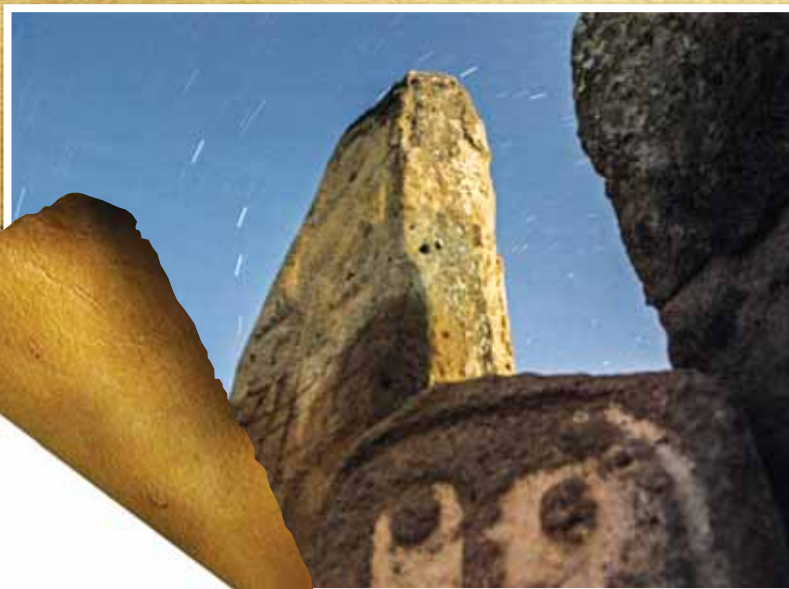
سنگ‌افراشته‌های شهریری،
یکی از عجیب‌ترین آثار تاریخی ایران

■ نازیلا ناظمی

در نقاط مختلفی از جهان و از جمله ایران، آثار شگفت‌انگیزی به صورت ستونی از سنگ‌های یکپارچه، با قدمتی بسیار کهن وجود دارد که در اصطلاح به آن‌ها «سنگ‌افراشته» (standing stone) یا «استل» می‌گویند. مهم‌ترین نمونه‌های این ستون‌های سنگی در ایران را می‌توان در منطقه «شهریری» مشکین‌شهر» یافت.

شهریری ناحیه‌ای است باستانی در نزدیکی روستای «پیرآزمیان» در ۳۱ کیلومتری شهرستان مشکین‌شهر. این محوطه باستانی با وسعت نزدیک به دو بیست هکتار، یکی از مهم‌ترین آثار باستانی متعلق به «عصر آهن» (یعنی نزدیک به هشت‌هزار سال قبل از میلاد) را، در خود جای داده است. این محوطه را اولین بار «چارلز برنی» در سال ۱۹۷۸ کاوید و آن را به نام «قلعه ارجق» معرفی کرد. تحقیقات و کاوش‌های بعدی، اهمیت این ناحیه را بیش از پیش آشکار کرده است و به همین دلیل در سال ۱۳۸۱، این محوطه و آثار آن در فهرست آثار ملی ایران ثبت شد. در مدت این کشفیات، حدود سیصد سنگ‌افراشته با ارتفاعات متفاوت به دست آمد که متأسفانه تعداد فراوانی از آن‌ها از میان رفته است. این سنگ‌افراشته‌ها که دلایل ساخت و کاربردشان، همچنان توجه و تحقیق دانشمندان را به خود جلب کرده است، از عجیب‌ترین و اسرارآمیزترین آثار تاریخی در ایران است. نکته مهم در این سنگ‌ها، نقوش حک شده بر روی آن‌هاست که بسیار استثنایی و منحصر به فرد است. بیشتر این سنگ‌افراشته‌ها، نقش مردان داشته و ظاهراً تنها دو سنگ با نقش زنان و تعدادی نیز با تصویر بچه‌ها در میان آن‌ها وجود دارد. در تمامی این نقوش، چشمان درشت و باز، موها و لباس‌های بلند و کمربند دیده می‌شود. وجود شمشیر و خنجر آویخته به کمر در این نقوش‌ها، باعث شد تا گروهی آنان را مردانی جنگی یا نگهبانان معبد بدانند. با این حال، وجود یک ویژگی بسیار مهم در این نقوش، یعنی حک نشدن دهان در آن‌ها به جز در دو نمونه، این تصور را به وجود آورده بود که شاید این مجسمه‌های سنگی، نماد و نشانه‌ای از سکوت و مرگ و گورسنگ‌هایی باستانی باشند. ردیف بودن آن‌ها، یعنی قرار گرفتن آن‌ها در شانزده ردیف کنار یکدیگر به صورت منظم و نیز اندازه و تعدادشان برخی محققان را بر این داشت تا سنگ‌افراشته‌ها را ابزاری برای رصد آسمان و اندازه‌گیری ارتفاع خورشید و ماه از زمین و نوعی تقویم خورشیدی باستانی بدانند. اجتماع این افراشته‌ها در کنار یکدیگر و نقوش انسانی‌شان باعث شده بود که مردم محلی آن‌ها را «مکتب اوشاقلاری»، یعنی بچه‌های مکتب، بنامند.

اردبیل

ناحیه باستانی شهریری،
در نزدیکی مشکین شهر

نقشه استان اردبیل